

C. W. von Sydow in memoriam

Carl Wilhelm von Sydow, Lundin yliopiston kansanelämäntutkimuksen professori, kuoli maaliskuun 4. päivänä 1952. Hän oli lämmin Suomen ystävä, ja hänen tutkijantyönsä on koitunut monin tavoin Suomen hyväksi. Tämä havaittiin jo hänen eläessään, ja tämän johdosta hänet valittiin Suomalaisen Tiedeakatemian ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ulkomaiseksi jäseneksi. On syytä muistaa häntä myös nyt, kun hänen työntäyteiset vuotensa ovat päättyneet.

C.W. von Sydow oli Kaarle Krohnin ystävä ja tieteellinen antagonisti. Hän oli useiden muidenkin tiedemies-ten ankaraotteinen kritikoija, ja hänen teoksensa ja tutkielmansa ovat monesti sävyiltään voimakkaan poleemisia. Häneltä ei tästä syystä puuttunut tieteellisiä — ei myöskään henkilökohtaisia — vastustajia ja panettelijoita. Olen tavannut heitä Ruotsissa. Mutta olen tavannut myös hänen teorioidensa vannotuneita kannattajia, ja niitä ovat ennen muita hänen lukuisat oppilaansa Ruotsissa, Tanskassa, Saksassa, Irlannissa ja Amerikassa. Hän oli kiehtova persoonallisuus, suuri julistaja ja etevä opettaja. Ennen kaikkea hän oli koulukunnan luoja.

von Sydow syntyi vuonna 1878 joulukuun 21. päivänä Ryssbyssä, jossa hänen isänsä oli maanviljelysopiston johtaja. Hän löysi jo kouluaikaanaan kansanrunouden maailman Grimmin saduista ja tutustui jo tuolloin niiden tutkimukseenkin eräästä Henrik Schückin artikkelista. Hän on kertonut, että tuosta kirjoitelmasta painui hänen mieleensä Kaarle Krohnin, modernin satujen tutkimuksen perustajan nimi. Toinen kouluaiko-

jen herättäjä oli Wärend och Wir-darne -nimisen teoksen romanttinen kirjoittaja G. O. Hyltén-Cavallius, joka oli pyrkinyt laatimaan »uuden Eddan», mutta joka oli päätenyt luomaan ensimmäisen tieteellisen esityksen Ruotsin kansan luonteesta, elintavoista ja uskomuksista. Nämä kaksi elämystä koituivat von Sydowille ratkaiseviksi: hänestä tuli Krohnin oppilas, ja hän piti itseään Hyltén-Cavalliuksen manttelin perijänä.

Opiskeltuaan maisteriksi von Sydow ryhtyi kansanopiston opettajaksi. Kansanopistoväen piirissä hän tempautui mukaan vuosisatojen vaihteessa heränneeseen kotiseutuliikkeeseen, joka kohdisti huomionsa myös henkisen perinteen keruuseen. Hän oli tavannut vuonna 1904 Askovissa Tanskassa H. F. Feilbergin ja tämän välityksellä Axel Olrikin, jotka molemmat ovat Tanskan kansanrunouden tutkimuksen suurmiehiä. Axel Olrikista tuli hänen ensimmäinen tieteellinen oppi-isänsä. Mutta tutkijana hän oli vielä täysi diletantti, kun hänet muutamia vuosia myöhemmin kutsuttiin päivällisille Axel Olrikin luo Kööpenhaminaan. Sinne saapui myös Kaarle Krohn Helsingistä. von Sydow on liikuttuneena kertonut vanhoilla päivillään, miten hän asuntophotellinsa aulassa tapasi komean, suoraryhtisen miehen, joka oli lähdössä, frakkiin pukeutuneena, ulos. Hän aavisteli, että mies oli Kaarle Krohn, ja tavoitti hänet. Kaarle Krohn ilostui, heitti tuossa tuokiassa tittelit pois nuoren kansanopiston opettajan kanssa ja palasi huoneeseensa. Hetken kuluttua hän oli taas aulassa, mutta ei enää juhlasuisena. Hän oli havainnut, että von Sydowilla oli yllään vain arki-

puku, mikä noina aikoina ei ollut comme il faut edessä olevan laatuissa tilaisuudessa, ja hän halusi, ettei hänen uusi ruotsalainen ystävänsä tuntisi itseään noloksi. — Kerron von Sydowin muisteloita.

Nämä kolme miestä perustivat Orlikin päivällisillä, jotka ovat jääneet kansanrunoutentutkimuksen historiaan merkkitapauksena, sen seuran, joka kaikkialla tunnetaan nimellä FF (Folklore Fellows, Folkeminde-Forskere, Fédération des Folkloristes, Folkloristischer Forscherbund). Nimehdotuksen teki von Sydow, ja muut kokouksen osanottajat hyväksyivät sen eläköönhuudoin. Kolmenmiehen seura paisui pian laajemmaksi, vihdoin koko maailman folkloristit käsittäväksi, ja ajoittain tämän internationaalinen merkitys nimenomaan tutkimusaineiston hankkimisen helpottajana on ollut huomattava. Mutta tärkeintä on, että seura — jonka organisaatio aina on ollut löyhänlainen — ryhtyi julkaisemaan FFC-sarjaa, josta on kehkeytynyt maailman arvokkain kansanrunoutentutkimuksen foorumi. Sen toimituksen jäsenenä oli alusta alkaen, kuolemaansa asti, Ruotsin edustajana C. W. von Sydow. Toimittajuus satoi häntä Suomeen: FFC:n otti kustantaakseen Suomalainen Tiedeakatemia.

Kokous oli ratkaiseva myös von Sydowille henkilökohtaisesti: hän päätti toden teolla antautua kansanrunoutentutkijaksi. Ronnebyn nuori kansanopiston opettaja jätti virkansa ja siirtyi jatkamaan opiskelujaan Lundiin, »vaimoineen ja lapsineen, vailla virkaa ja tuloa». Hänen ensimmäinen tieteellinen esiintymisensä synnytti oppineen riidan, von Sydow hyökkäsi eräässä artikkelissaan Lauritz Weibullin Lundin tuomiokirkon Finn-jättiläiseen liittyviä tarinateo-

riota vastaan. Hän jatkoi sitten jättiläistarina tutkimista, siirtyi pian satuihin ja julkaisi väitöskirjansa »Två spinnsgor» (1909). Hän oli riuskaotteinen: väitöskirjan kirjoittaminen kesti neljätoista päivää. Teoksen ympärillä oli hälinää, mutta se hyväksyttiin, kun H. Feilbergin, Johannes Bolten ja Kaarle Krohnin ylistävät todistukset luettiin väitöstilaisuudessa. Kun von Sydow vielä oli julkaissut Edda-runoutta käsittelevän tutkielman »Tors färd till Utgård» (Danske Studier 1910), hänet nimitettiin Lundin yliopistoon dosentiksi.

Seuraavat vuodet von Sydow käytti suorittaakseen propagandatyötä kansanrunoudenkeruun hyväksi. Hän kirjoitti keruuehokuksia, piti kursseja kerääjille ja ennen kaikkea: hän perusti vuonna 1914 aikakauskirjan »Folkminnen och Folktankar». Se oli painoasultaan loistelas — kansi oli painettu kahdella värillä, siinä oli taideniekkein kuvia ja vinjettejä; eipä ihme, että se tuotti julkaisijalleen taloudellista tappiota. Tämän lehden artikkelit olivat aluksi useasti propagandistisia ja populäärejä, mutta sisällön luonne muuttui vähitellen, ja siitä tuli lopulta täysin tieteellinen julkaisu. Tällä hetkellä se ilmestyy, Upsalaan siirtyneenä, sikäläisen professorin Dag Strömbäckin toimittamana ja »Arv»-nimisenä. — von Sydowin oli yrityksikään varten vaikea saada avustusta julkisista varoista. Mutta vuonna 1913 hän onnistui hankkimaan valtiopäiviltä 250 kruunun määrärahan, ja tällä alkupääomalla hän perusti Lundin kansanrunousarkiston, »Lunds Universitets Folkminnessamling». Tämä instituutti kehittyi hänen johdollaan vuodesta vuoteen, ja nykyisin sen kokoelmat ovat laajat ja järjestely mallikelpoinen.

von Sydowilla oli kaksi päämäärää: hän halusi osoittaa suurelle yleisölle kansanrunoudenkeruun tärkeyden ja toiseksi hän halusi osoittaa naapuritieteiden edustajille, että kansanrunoudentutkimus on itsenäinen, omin metodein työskentelevä tieteenhaara. Ruotsissa, jossa oli totuttu Nordiska Museetin miesten johtamaan 'kansanelämäntutkimuksen' koulukuntaan, tutkimuskohteina esiinnet ja tavat, tämä ei ollut niinkään itsestään selvää. von Sydov kävi kiivaan taistelun saadakseen kansanrunoudentutkimuksen hyväksytyksi yliopiston tutkintoaineeksi; taistelussa onni vaihteli. Professoriksi hän tuli vasta niin myöhään kuin vuonna 1940.

von Sydowin tieteellisiä tutkielmia ei helposti voi erottaa hänen kiistakirjoituksistaan. Voipa sanoa, että hänen poleemisiin artikkeleihinsa sisältyy valtaosa hänen tieteellisistä tuloksistaan. Kun hän kävi filologien kimppuun, hän luonnehti käsityksensä pohjoismaisesta jumalais- ja sankaritarustosta (esim. »Folkminnesforskning och filologi», Folkminnen och Folktankar 1921; »Märchenforschung und Philologie», Vetenskaps-societetens i Lund årsbok 1932); kun hän kohdisti sanansa kamarioppineille uskonnonhistorioitsijoille, hän kehitteli teorioitaan kansanuskon olemuksesta ja synnystä (»Religionsforskning och folktradition», Folkminnen och Folktankar 1941); kun hän hyökkäsi Kaarle Krohnia ja suomalaista koulukuntaa vastaan, hän levitti esiin omat (niin, aika fantastiset) näkemysensä satujen ikivanhasta alkuperästä, niiden pystysuorasta periytymisestä jne. (»Finsk metod och modern sagoforskning», Rig 1943).

Hänen esikoisteoksensa oli »Studier i Finnsägner» (Fataburen 1907—8), jonka oli inspiroinut Lars Weibull. Nimi Finn, iiriläisessä tradi-

C. W. v. Sydow

tiossa yleinen, johdatti hänet irlantilaisen kansanrunouden pariin. Myöhemmin, eri yhteyksissä, hän tähdensi iiriläisen vaikutuksen merkitystä pohjoismaiselle kansantraditiolle (esim. »Irisches in Beowulf», Verhandlungen der 52. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner in Marburg, 1913; »Irisk inflytande på nordisk guda- och hjältesaga», Vetenskapssocietetens i Lund årsbok 1920 jne.) — ja hänen havaintonsa on sittemmin tullut lukuiten tutkijain kulmakiveksi. von Sydow kävi ensi kertaa Irlannissa vuonna 1920, ja hän uudisti matkansa useaan otteeseen — lopulta hän oli etevä iirin kielen ekspertti ja irlantilaisten satujen tuntija. Irlantilaiselle kansanrunoudenkeruulle ja -tutkimukselle hänen harrastuksensa koitui ratkaisevaksi: hän innosti Douglas Hyden — josta myöhemmin tuli Irlannin presidentti ja joka itsekin oli folkloristi — Dublinin yliopiston aatteeseen: Irlannin valtava kansanrunous oli kerättävä. Hän löysi tämän työn suorittajaksi nuoren

Séamus Ó Duileargan, joka sittemmin harvinaisen energisesti teki aatteesta realiteetin ensin opiskeltuaan kansanrunoudentutkimusta Lundissa. Vuonna 1931 Dublinin yliopisto vihki von Sydowin kunniaohtorikseen. Hänen laaja tieteellinen kirjastonsa siirtyi hänen kuoltuaan Irish Folklore Commissionin omaisuudeksi.

von Sydow ei ollut suinkaan lähinnä ulkomaisten vaikutusten ja 'vaellusten' selvittelijä. Hän ei suhtautunut kansanrunouteen historioitsijana vaan psykologina. Vanhempi kansanrunoudentutkimus vilisi teorioita, joihin hän, elävän perinteen kerääjä ja tuntija, ei voinut suhtautua myönteisesti; ne olivat hänestä kirjoituspöytäkonstruktioita. von Sydow ei esim. voinut ensinkään hyväksyä Ruotsissa muotiin tulleita mannhardtilaisia hedelmällisyysteorioita («The Mannhardtian theories of about the last sheaf and fertility demons from a modern critical point of view», Folk-Lore 1934). Kun hän julkaisi tutkimuksensa »Spöktro och jättetro» (Folkminnen och Folktankar 1925), hän pyrki osoittamaan, että uskomukset ja tarinat olivat syntyneet henkilökohtaisten elämysten pohjalta, että ne olivat selitettävissä psykologian avuin. Kun hän kirjoitti tutkielman »Det ovanligas betydelse i tro och sed» (Folkminnen och Folktankar 1926), hän jo tähän otsikkoon sijoitti tieteellisen kannanoton. Hänen kirjoitelmansa »Die Begriffe des Ersten und Letzten in der Volksüberlieferung» (Folk-Liv 1939) sisältää tärkeän huomion ensimmäisen ja viimeisen hämmästyttävästä merkityksestä; ne ovat juuri ensimmäisyytensä ja viimeisyytensä vuoksi huomiotaherättäviä, epätavallisia. Hän kirjoitti assosiaation merkityksestä, perusteli psykologisesti mana- eli orenda -käsitteen syntyä ja

määritti riitti -käsitteen jne. Teorioitaan hän perusteli usein ruotsalaisin, monesti suorastaan lapsuutensa kotiseudun todistein: hän oli esimerkiksi huomannut, että hänen kotiseutunsa puihin oli liittynyt uskomuksia ja tarinoita («Något om träden i folkets tro och sed», Svenska kulturbilder 6) — ja hän selitti, että syynä liittymiseen oli aktuaalisessa tunnetilassa koettu elämys. von Sydowin psykologiset kansanrunousteoriat ovat läheisiä Delacroix'n ja Malinowskin teorioille, mutta niistä riippumatta keksittyjä. Huomattakoon, että von Sydowin terminologia on täysin itsenäinen. Kaikki nämä miehet saoutuivat jyrkästi irti siihenastisista evolutionistisista opeista.

Saduntutkijana von Sydow oli lähinnä Grimmin veljesten koulukuntaa. Sadut eivät ole vaeltaneet, ne on peritty, sanoi hän; sen sijaan kansat ovat vaeltaneet ja kuljettaneet ne mukanaan («Einige kritische Bemerkungen zur Wandertheorie», Zeitschrift für Volkskunde 1937). Sadut ovat paljon vanhempia kuin suomalainen koulukunta on olettanut, väittää von Sydow (ks. esim. »Den fornegyptiska sagan om de två bröderna», Vetenskapssocietetens i Lund årsbok 1930). Hän edellytti kiviakauden kansaa, jonka siirtolaisuus ulottui toisaalta esim. Ruotsiin, toisaalta esim. Samoaan: siitä näiden seutujen eräiden satujen samanlaisuus. Hänen teorianensa, johon hän useassa yhteydessä palasi, käy ilmi hänen kirjoitelmistaan »Om traditionspridning» (1932) — ainoa, mitä häneltä on käännetty suomeksikin (Historiallinen Aikauskirja 1932, suomentajana Aarne Anttila) —, »Kategorien der Prosa-Volksdichtung» (Volkskundliche Gabe John Meier dargebracht, 1934), »Finsk metod och modern sagoforskning» (Rig 1943)

sekä »Märchenforschung und Philologie» (Universitas 1948). Mutta tärkein on hänen teoksensa »Våra folksagor» (1941), yleiskatsaus ruotsalaisten satujen maailmaan. Tämä teos on saduntutkimuksen alalla varsin epäsovinnainen. von Sydow, käyttäen hyväkseen kaikinpuolista kansanrunouden tuntemustaan, analysoi satujen motiivit ja sijoitti ne sosiaaliseen ja uskomus-ympäristöönsä tavalla, joka herättää ihailua. Eräs hänen pääteesejään oli, että eri saturyhmät ovat syntyneet eri ympäristössä ja eri tavoin, että niitä kerrotaan eri tilaisuuksissa ja että ne noudattavat erilaisia lakeja. Hän pyrki käsittelemään satuja, ei tyypeittäin, vaan ennen kaikkea ryhminä, niin että jokaisen tyyppin tutkiminen sitoutuu kaikkiin niihin tyypeihin, jotka kuuluvat samaan luontaiseen ryhmään. — von Sydow sai elämänsä ehtoossa ilokseen nähdä, että hänen unelmoimansa kansainvälinen satuinstituutti syntyi; se perustettiin hänen aloitteestaan Dansk Folke-mindesamlingen yhteyteen (ks. »Eventyrenes Internationale», Politiken 7. 12. 1945).

Tapasin von Sydowin ensimmäistä kertaa Lundissa suuressa etnologikongressissa vuonna 1935. Hän oli juuri pitänyt jyrisevän esitelmän, jossa hän oli kritikoinut Benfey'ä, Langia, Bédier'tä, Krohnia ja monia muita kansanrunodontutkimuksen suurmiehiä, puhumattakaan filologeista ja uskonnonhistorioitsijoista. Hän oli miltei kiihtyneenä moitiskellut kansanrunodontutkimuksen termien puutteellisuutta ja niiden virheellistä

käyttöä. Hän oli hyökännyt niitä tiedemiehiä vastaan, jotka väittävät satujen vaeltavan automaattisesti. Hän oli julistanut Aarneen ja Thompsonin satuluettelot Linnén järjestelmän tapaan mekaanisiksi.

Nyt, kotonaan, ruotsalaiseksi pirtiksi sisustetussa huvilansa kellarissa, hän oli kokonaan toinen mies: säteilevä isäntä. Hän oli järjestänyt tänne maan uumeniin suurelliset ruotsalaiset pidot kongressin osanottajille: me söimme martinhanhea ja jättiläiskokoista Skoonen-torttua, jota kansallispukuiset neidot tarjoilivat, joimmepa liköörejäkin, jotka isäntä itse oli maustanut muinaisruotsalaiseen tapaan ruohoilla ja yrteillä (hänen erikoistaitonsa!). Hän tarttui minua napinreikään ja yritti vakuuttaa minulle, että hänen oppinsa traditionkannattajista on oikea — on sekä aktiivisia traditionkannattajia että passiivisia traditionkannattajia, ja edelliset pitävät huolta siitä, että perinne elää. Ja on spesialisteja traditionkannattajain piirissä: yksi taitaa sadut, toinen balladit, kolmas legendat. Tämä oli aiheemme sillä kertaa. Jatkoimme vuosien varrella monista muista aiheista.

Muistelen tätä kohtausta nyt. Ja kun pyrin karakterisoimaan sitä miestä, joka Lundissa, kellarin nurkassa, esitelmöi minulle täynnä intoa, huomaa, että edessäni silloin seisoivat negatiivisuudessaan mitä positiivisin, aatteellista paatosta hehkuva, energinen ja viisas tiedemies, julistaja ja johtaja; hyvä, sydämellinen, vilpittömän ihminen.

MARTTI HAAVIO